

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНОГО БІЗНЕСУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

K. Zaichenko,

Assistant Professor, Department of Economics enterprises, Odessa National Polytechnic University

ROLE OF STATE IN SMALL INNOVATION ACTIVE BUSINESS: FOREIGN EXPERIENCE AND DOMESTIC REALITIES

У статті виявлено основні країни-лідери у сфері малого інноваційного підприємництва, розглянуто їх досвід у розвитку інновацій та підтримці малого бізнесу, досліджено сучасний його стан. Проаналізовано діяльність державних органів у сфері малого інноваційного бізнесу, досліджено інструменти, що використовують держави-лідери задля створення сприятливих умов для розвитку інноваційного потенціалу країни в цілому. Розглянуто сучасний стан малого інноваційно-активного бізнесу в Україні, проаналізовано його сучасний стан та виявлено, наскільки роль держави є важливою в розвитку інновацій. Визначено основні перспективи малого підприємництва з огляду на Європейське співробітництво України. Запропоновано основні напрями діяльності держави задля підтримки малого бізнесу, підвищення інноваційного потенціалу країни та покращення її іміджу на міжнародній арені.

The paper identified key countries leading in the Small Business Innovation, discussed their experience in innovation and supporting small businesses, it investigated the current situation. The activity of state bodies in the sphere of small innovative business is analyzed, tools using by state leaders to create favorable conditions for the development of innovative potential of the country are studied. The current state of innovation-active small business in Ukraine is studied, its current state is analyzed and the importance of the state's role in the development of innovation is discovered. The main perspectives of small business because of the Ukraine European cooperation are appointed. The main directions of the state to support small businesses, to increase innovation potential and to improve its image in the international arena are suggested.

Ключові слова: малий бізнес, підприємництво, інновації, інноваційна активність, інноваційний бізнес, держава.

Key words: small business, entrepreneurship, innovation, innovative activity, innovative business, state.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Україна сьогодні — відносно молода країна, з чвертьвіковою історією незалежності, що має досить високий потенціал розвитку майже у всіх сферах діяльності. Та, на жаль, цей потенціал поки й досі залишається лише потенціалом, в той час як багато країн світу активно розвиваються та займають свої далеко не останні місця серед лідерів. Рівень розвитку будь-якої країни світу в основному залежить від можливостей ведення бізнесу та рівня ресурсів, якими володіє держава. Та не останню роль відіграє місце самої держави в забезпеченні ефективного рівня підприємництва. В останні роки роль держави в українському бізнесі можна охарактеризувати одним висловленням: "аби не заважали", та така позиція не є правильною та перспективною. Всі роки незалежності підтримку від держави отримував в більшій мірі крупний бізнес з неабияким капіталом, у той час як всі на сьогодні успішні країни в пріоритет ставлять саме малий та середній бізнес.

Україна сьогодні переживає досить складні часи в своєму становленні як незалежна європейська держава. Саме тому необхідно негайно змінювати систему та стимулювати і підтримувати мале підприємництво — сферу бізнесу, що буде рушійною силою для економіки та всієї держави в цілому. Наочним прикладом ефективною діяльності малого бізнесу та ефекту від нього для держави може слугувати успішний досвід США, країн ЄС та Азії. Саме цим і обумовлено актуальність дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню даної проблематики присвячені роботи багатьох вітчизняних науковців та авторів, серед яких Л.В. Лебедева, А.С. Гальчинський, В.Р. Сердюк, С.М. Ілляшенко, А.І. Федулова та ін.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз діяльності розвинених країн в сфері малого інноваційного бізнесу та сучасного стану підтримки малого інноваційно-активного підприємництва в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- 1) виявити найбільш інноваційно розвинені країни світу;
- 2) дослідити сучасний стан та діяльність вище згаданих країн у стимулюванні інноваційної активності малого бізнесу;
- 3) проаналізувати сучасний стан малого інноваційного підприємництва в Україні та можливі перспективи його розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Всесвітньо відома бізнес-школа INSEAD щорічно проводить аналіз рівня інноваційного розвитку країн світу та публікує свої результати у вісниках "The Global Innovation Index". У 2015 році дослідження було проведено спільно з Корнельським університетом (Cornell University) та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO). Цей індекс розраховується на базі

Таблиця 1. Рейтинг країн за рівнем інноваційного розвитку

Місце	Країна (із 147 країн світу)	Індекс
1	Швейцарія (Switzerland)	68,3
2	Великобританія (United Kingdom)	62,42
3	Швеція (Sweden)	62,4
4	Нідерланди (Netherlands)	61,58
5	США (United States of America)	60,1
6	Фінляндія (Finland)	59,97
7	Сінгапур (Singapore)	59,36
8	Ірландія (Ireland)	59,13
9	Люксембург (Luxemburg)	59,02
10	Данія (Denmark)	57,7
...	...	...
64	Україна (Ukraine)	36,45

Джерело: [1].

близько 80 показників, що в свою чергу можна поділити на 2 групи: Index Input (ресурси та умови в країні, які допомагають проводити інновації) та Index Output (досягнуті практичні результати від впровадження інновацій). Результати дослідження, що проводились за 2015 рік відображені в таблиці 1.

Лідером рейтингу є Швейцарія — країна, що вже досить давно зарекомендувала себе як одне з найкращих місць для стартапів та інноваторів. Основним пріоритетом розвитку є саме новітні технології та інноваційна діяльність, бо Швейцарія не володіє якимись покладами природних ресурсів, та й крупний бізнес не досить розвинений.

Частка малого бізнесу в 2015 році в загальній кількості підприємств сягає майже 99%, а зайнятість населення в ньому складає 75%. Близько 3% від власного ВВП Швейцарія вкладає в розробки та дослідження [2]. Особливістю політики Швейцарії є те, що вона не відокремлює сектори та галузі державної підтримки, а створює умови для того, щоб вся економіка в цілому працювала ефективно, звісно, з пріоритетом на інновації. Необхідні умови будуть досягнуті наступними шляхами: розвиток транспортної інфраструктури, удосконалення податкової системи, що максимально буде направлена на полегшення діяльності підприємців, підтримка та розвиток рівня освіти населення, активна зовнішньоекономічна діяльність.

Основною перевагою ведення саме інноваційної діяльності в Швейцарії є рівень захисту інтелектуальної власності. Близько 43 тис. патентних заявок було подано в 2014 році на реєстрацію [3].

Ключові фактори успіху, якими володіє Швейцарія, та приваблює інвесторів з усього світу полягають у наступному: висококваліфікована робоча сила, високого рівня академічні інститути, повністю розвинута інфраструктура, різноманітні можливості фінансування, свобода для творчого мислення, високий рівень витрат на НДДКР [4].

У Швейцарії налічується велика кількість програм та близько 150 організацій, що забезпечують підтримку та консультування інноваційної діяльності, як національні, так і міжнародні. Не дивлячись на те, що країна не є членом ЄС, співробітництво з Європейською спільнотою досить плідне. Серед основних національних організацій щодо підтримки, в тому числі і фінансової, наступні: Швейцарський національний науковий фонд (The Swiss National Science Foundation), Комісія з технологій та інновацій (Commission for Technology and Innovation), Федеральне управління (Federal Administration) та ін. В основі фінансування інновацій лежать гранти. Існують визначені вимоги для підприємців та розробників, якими повинна відповідати їх новація, щоб отримати грант. У загальній структурі витрат доля державного фінансування досить невелика, переважають приватні інвестиції.

Державою також встановлені особливі умови оподаткування для інноваційно-активного малого бізнесу. Для отримання пільгового оподаткування, бізнес-про-

ект повинен відповідати наступним вимогам: висока інноваційна складова, висока додана вартість, екологічна безпека, інноваційний продукт повинен бути затребуваний на ринку Європи, виробництво має бути чинним або в стадії готового технічного рішення, створення нових або переорієнтація існуючих робочих місць тощо. Основою пільгового оподаткування є знижена ставка податку на прибуток або повне звільнення від його сплати строком на 10 років.

Друге місце рейтингу займає Великобританія, яка по праву вважається одним з найкращих місць в світі для дослідження та розробок інновацій. Більшість економістів відмічають достатньо потужну та налагоджену систему допомоги та консультування малого інноваційного бізнесу. Взагалі доля малого бізнесу в національній економіці Великобританії складає близько 99,3% всіх підприємств, при цьому в 2015 році доля мікро-бізнесу (0—9 найманих працівників) складає 95%. Зайнятість населення в малому бізнесі складає 48% [5].

Інноваційною політикою в Великобританії займається Департамент бізнесу, інновацій і професійного навчання (Department for Business Innovation & Skills — BIS). Основним завданням департаменту є плідна співпраця з вищими навчальними закладами, метою якої є підвищення рівня навчання та удосконалення професійних навиків студентів для спроможності їх конкурувати на світових ринках та розвиток науки взагалі. В обов'язки департаменту також входить забезпечення інформованості підприємців можливими змінами законодавства, ознайомлення з їх правами, а також постійне регулювання та удосконалення системи в цілому, що надасть можливість полегшувати повсякденну діяльність кожного підприємця [6]. Серед інших не менш важливих організацій, що займаються регулюванням інновацій, можна також виділити наступні: Дослідницькі ради Великобританії (Research Councils of the United Kingdom — RCUK), Рада з технологічної стратегії (Technology Strategy board — TSB) та ін. Слід відмітити досить плідний взаємозв'язок між усіма ланками системи підтримки інновацій шляхом моніторингу поточного стану інноваційної діяльності, тенденцій та можливих ускладнень, з якими стикаються підприємці та інноватори.

У Великобританії достатньо розвинені кластери, інноваційні центри, наукові парки. Основні кластери сформувалися на базі всесвітньо відомих університетів Оксфорду, Кембриджу та Лондона. Інноваційні центри створюються більшою мірою по двом напрямкам: орієнтовані на розробку специфічної технології та впровадження її або з акцентом на окремий сектор економіки або ринок. Наукові парки Британії можуть бути як місцевого рівня, що знаходяться під егідою місцевої влади, так і міжнародні, що входять в Європейську мережу наукових парків з базою в Брюсселі [7].

Особливо слід відмітити пільгове оподаткування та систему грантів та програм фінансування стартапів та інноваторів. Пільги для інноваційно-активного бізнесу Великобританії умовно можна розділити на дві групи: послаблення оподаткування і високоефективні схеми оподаткування для інвесторів. Щодо послаблення оподаткування, в країні діє чітко відпрацьована схема, в якій прописаний взаємозв'язок між рівнем інноваційної діяльності і послаблення податкового тягаря на підприємця. Таким чином, максимально вигідну суму податків (в 10 разів менший податок, ніж сталий) отримає бізнес, що має патенти на свої винаходи та постійно інвестує не аби які кошти в подальші дослідження і розробки.

Схеми надання грантів діють самі різноманітні, розміри яких можуть бути як 2,5 тисяч, так і сягати мільйони фунтів стерлінгів. Серед основних найбільш розповсюджених джерел фінансування можна виділити наступні: Seed Enterprise Investment Scheme (SEIS), Innovate UK Smart Grants, Patent Box Relief, Innovation Vouchers та ін. Ці програми можуть бути як державні, так і приватні, напрямки фінансування різноманітні: від

фінансування стартапів до залучення провідних фахівців Великобританії конкретної сфери діяльності [8].

Наступна країна, що відома своїми успішними бізнес-проектами, — Швеція. IKEA, Electrolux, Skure та багато інших всесвітньо відомих брендів, створені саме в Швеції. Сприятливі умови та розвинена інфраструктура для стартапів — це все результат плідної роботи держави та впровадження добре продуманих реформ, що почалися ще у 90-х роках.

Доля малого бізнесу в загальній кількості всіх підприємств — 99%, при цьому 94,6% — мікро-підприємство. Зайнятість складає до 50% всього працездатного населення [9].

Швеція відома досить високим рівнем освіченості та кваліфікованості населення. І це не дивно, адже державна підтримка починається ще з вищих навчальних закладів. При кожному університеті, де навчають бізнес-програмам, створені бізнес-інкубатори, при цьому кожен студент має право звернутись до них за консультацією, допомогою або надати свій власний проект.

Саме держава в першу чергу формує інноваційну систему та вектор її розвитку. В уряді Швеції питаннями інновацій та інноваційної політики займається Міністерство підприємництва та інновацій (Ministry of Enterprise and Innovation). При даному міністерстві діє державне інноваційне агентство VINNOVA. Серед основних завдань агенції можна виділити наступні: підтримка співпраці між компаніями, університетами, науково-дослідними інститутами і державним сектором, налагодження міжнародної співпраці. Щорічно VINNOVA інвестує близько 2,7 млрд шведських крон в різні ініціативи шляхом надання грантів підприємцям. Вагомий внесок в підтримку малого інноваційного бізнесу вносять також наступні організації: Шведське Агентство з економічного і регіонального розвитку (The Swedish Agency for Economic and Regional Growth), Invest Sweden та ін.

У Швеції досить розвинені бізнес-інкубатори, інвестиційна та краудфандингові агенції, що надають необхідну правову та організаційну допомогу, а також фінансову допомогу. Бізнес-інкубатори, серед яких можна виділити Almi, національну асоціацію бізнес-інкубаторів та наукових парків (Swedish Incubators & Science Parks), діють у різних сферах бізнесу та надають консультаційну допомогу, проводять фінансування бізнес-проектів у вигляді надання позик, венчурного капіталу стартапам, у тому числі і зарубіжним, та ін. Інвестиційні агенції представляють собою різноманітні об'єднання інвесторів (Connect) та венчурні фонди (Creandum). В Швеції, як і в інших розвинених країнах, досить популярними є краудфандингові платформи.

Краудфандинг — це технологія соціального фінансування через Інтернет, технологія залучення соціальних інвестицій, що їх здійснюють особи, які не є інституційними інвесторами такими, як держава, бізнес, інвестиційні фонди, венчурний капітал, бізнес-янгели та ін. [11]. Основними краудфандинговими платформами в Швеції можна виділити наступні: FundedByMe.com, Toborrow.se, Tessin.se та ін.

Що стосується пільгового оподаткування, то Швеція використовує його як один із інструментів стимулювання інноваційної діяльності. Сутність полягає в наступному: звільняються від податку суми, що дорівнюють 10% витрат фірми на НДДКР, а також передбачено спеціальну знижку 20% з суми приросту дослідних витрат в даному році в порівнянні з рівнем попереднього року.

Україна — держава, що знаходиться в самому центрі Європи, має досить вигідне географічне положення та володіє різноманітними природними ресурсами, тому досить прикро визнавати, що при всіх цих перевагах місце України в світі не в лідерах не лише в інноваційній сфері, а і в інших векторах розвитку.

Проаналізувавши місце України в світовому рейтингу інновацій в динаміці за останні 5 років, спостері-

гаємо, що особливих зрушень не було (рис. 1). Місце України в Європейському інноваційному світі також доволі незначне. Європейська Комісія в своєму щорічному звіті European Innovation Scoreboard 2016 віднесла Україну до так званих "скромних" інноваторів (modest innovators), до яких також відносяться Румунія, Болгарія [14].

Основним органом виконавчої влади держави, що регулює інноваційну діяльність, є Міністерство освіти і науки України, а саме Департамент інноваційної політики і трансферу технологій. Серед правових документів, що визначають правове поле інноваційної діяльності "Про інноваційну діяльність", "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків", "Про державні цільові програми", Закон України "Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій" та ін.

Державне регулювання інноваційної діяльності передбачено статтею 6 Закону України "Про інноваційну діяльність" і здійснюється наступними шляхами [15]:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності державного, галузевого, регіонального і місцевого рівнів;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Інноваційна діяльність, на думку українського підприємця, — рідчазатна та не дуже й необхідна, особливо якщо мова йде про великий бізнес. Малий та середній бізнес є більш гнучкішим до переорієнтації своєї діяльності або впровадження нового продукту, обладнання, технології.

Частка малого бізнесу складає 99,1% від загальної кількості суб'єктів господарювання. Загалом в МСП зайнято 78,2 % від загальної чисельності зайнятих на суб'єктах підприємництва, або 40 % від зайнятого населення працездатного віку [12]. При цьому якщо проаналізувати частку малого бізнесу, що займались інноваціями, вона складала у 2014 році 11,3% [13], в той час як в розвинених країнах цей показник сягає 50% і вище. Основна проблема даного явища полягає у відсутності фінансування.

Основним джерелом фінансування інноваційних витрат у 2015 році були власні кошти підприємств — 13427,0 млн грн. (або 97,2% загального обсягу витрат на інновації). Кошти державного бюджету отримало 11 підприємств, місцевих бюджетів — 15, загальний обсяг яких становив 589,8 млн грн. (0,7%); кошти вітчизняних інвесторів отримали 9 підприємств, іноземних — 6, загалом їхній обсяг становив 132,9 млн грн. (1,9%); кредитами скористалося 11 підприємств, обсяг яких становив 113,7 млн грн. (0,8%) [16].

Щодо можливих пільг оподаткування інноваційно-активних підприємств, то слід зауважити, що Законом України "Про інноваційну діяльність" були передбачені пільги з податку на прибуток, на сплату земельного податку, на сплату податку на додану вартість, митні пільги (ст. 21 та ст. 22). Та дії цих статей Закону призупинені.

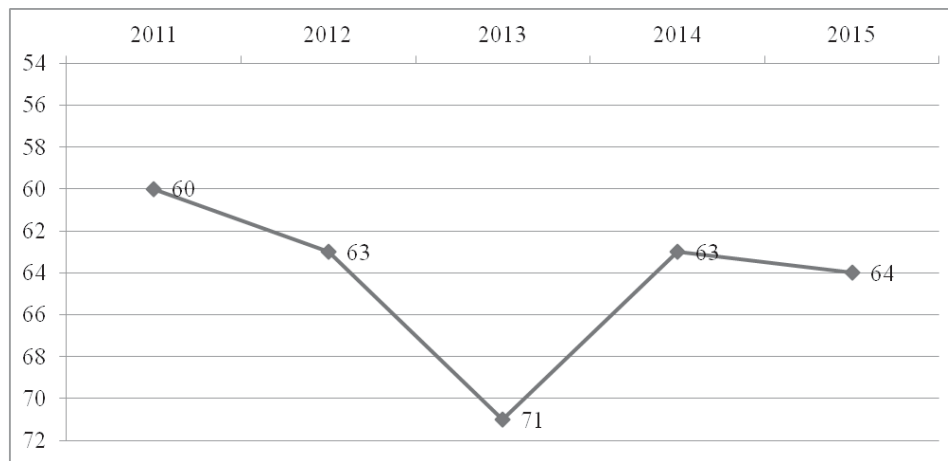

Рис. 1. Місце України в рейтингу інновацій "The Global Innovation Index" у динаміці

Нині діючі пільги: у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності передбачені законами України "Про плату за землю" (звільняються від сплати податку вітчизняні дослідні господарства науково-дослідних установ і навчальних закладів сільськогосподарського профілю та професійно-технічних училищ ст. 12, також звільнені від сплати податку підприємства у сфері літакобудування та космічної промисловості), "Про податок на додану вартість" (звільнено від сплати податку при оплаті вартості фундаментальних досліджень на НДДКР особу, яка безпосередньо отримує такі кошти з рахунку Державного казначейства України ст. 5), "Про оподаткування прибутку підприємств" (визначено пільги у сфері літакобудування), "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків". Законодавчо надаються пільги лише державним науково-дослідним центрам, університетам та підприємствам у сфері літакобудування, залишаючи без уваги промисловий сектор економіки [17]. Таким чином, держава не використовує один із основних своїх стимулів до підвищення рівня інноваційності — пільгове оподаткування, в тому числі і для інноваційно-активного малого бізнесу.

Після вибору Україною Європейського вектору розвитку в державі активно почала розвиватися співпраця з ЄС у різних сферах, в тому числі науковій та науково-технічній. Наразі Україна вже приєдналась до наступних програм: найперспективнішої програми ЄС з досліджень та інновацій Horizon-2020 (бюджет майже 80 млрд дол.) та до програми ЄС для конкурентоспроможності суб'єктів малого та середнього бізнесу COSME (бюджет майже 2,3 млрд дол.). Для більш активної співпраці між підприємцями та даними організаціями в першу чергу необхідно налагодити інформаційну політику держави для роз'яснення мети їх діяльності та можливостей, що вони надають.

Основними формами стимулювання малого інноваційного підприємництва у країнах розвинутої ринкової економіки є [17]:

- пряме фінансування (субсидії, позики), що досягають 50% витрат на створення нової продукції і технологій;
- спрощене оподаткування для підприємств, що діють в інноваційній сфері, у т.ч. виключення з оподаткування сум витрат на НДДКР і списання інвестицій на НДДКР, пільгове оподаткування університетів та НДІ;
- законодавче забезпечення захисту інтелектуальної власності й авторських прав;
- надання позичок, зокрема без виплати відсотків;
- цільові дотації на науково-дослідні розробки;
- створення фондів впровадження інновацій з урахуванням можливого комерційного ризику;
- відстрочення сплати мита або звільнення від нього, якщо винахід стосується економії енергії;

— безкоштовне ведення діловодства за заявками індивідуальних винахідників, безкоштовні послуги патентних повірених;

— державні програми щодо зниження ризиків і відшкодування ризикових збитків;

— програми пошуку і залучення талановитих іноземних спеціалістів, включаючи прискорене оформлення їм віз, надання стипендій для навчання і поліпшення умов проживання.

ВИСНОВКИ ТА ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Всі вищевказані форми стимулювання будуть дієвими лише у випадку подолання основних проблем, що стримують розвиток України, — це тотальна корупція та бюрократія. Аналізуючи досвід успішних країн у сфері інновацій, бачимо, що активна державна позиція починається ще з ВНЗ, коли метою є забезпечити студента всім необхідним та стимулювати його до досліджень, розробок та розвивати його як кадрового фахівця світового рівня. Політика ж України в цьому питанні не досить переконлива. Через внутрішню економічну та політичну кризу, нестачу фінансування, фахівці різних сфер змушені від'їжджати за кордон, де їх досить високо цінують. Саме тому держава вже сьогодні повинна робити більш рішучі кроки в підтримці науки та стимулюванні інновацій шляхом створення програм інноваційного розвитку.

Перш за все необхідно налагодити співпрацю між державою, ВНЗ та підприємцями. Державні замовлення повинні виконуватись переважно на суб'єктах національного підприємництва, із залученням фахівців із університетів та академій. Що стосується фінансування науки та інноваційного малого бізнесу, то в останні роки корінилася вже досить стала тенденція залишкового його фінансування, що привело до занепаду високотехнологічного виробництва. Нестачу фінансування держава могла б компенсувати шляхом надання інноваційно-активному бізнесу пільг та стимулів щодо її ведення.

Створення бізнес-інкубаторів, технопарків, технополісів, інноваційних центрів, інноваційних кластерів, венчурних фондів та інших подібних організаційних форм також були б гарним стимулом для покращення інноваційного розвитку. Слід також відмітити, що ринок венчурного капіталу в Україні майже не розвинений.

Сучасний світ розвивається досить динамічно та стрімко, і Україна, як країна Центральної Європи просто змушена йти шляхом саме Європейського вектору розвитку. В першу чергу мова йде про зміни пріоритетів у розвитку для держави, та не тільки на паперах прописувати важливість малого бізнесу та науки, а й ділом показати, яка вона — Україна ХХІ століття.

Література:

1. The Global Innovation Index 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2015-report>
2. Switzerland Innovation. The best place for Your innovation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.switzerland-innovation.com/sites/default/files/2016-06/Switzerland_Innovation_Imagebrochure_Doppelseiten_160302.pdf
3. Bettina Rutschi How did Switzerland become the world's most innovative country [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.credit-suisse.com/us/en/articles/articles/news-and-expertise/2016/03/en/innovation-switzerland.html>
4. Principles of Swiss innovation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.swissnexbrazil.org/news/seven-principles-of-success-of-swiss-innovation/>
5. Chris Rhodes Business Statistics. Briefing paper — 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.parliament.uk/briefing-papers/sn06152.pdf
6. Department for Business Innovation & Skills [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.gov.uk/government/organisations/departments-for-business-innovation-skills/about>
7. Черноморова Т.В. Великобритания: Инновационная политика и меры ее реализации [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://inion.ru/files/File/APE_2013_1_Chernomorova.pdf
8. Small Business Grants in the UK [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://entrepreneurhandbook.co.uk/grants-loans/>
9. 2015 SBA Fact Sheet. Sweden [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16344>
10. About VINNOVA [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.vinnova.se/en/About-Vinnova/>
11. Поліщук В.Г., Прокоп В.І. Зарубіжний досвід фінансування проектів за схемою краудфандінг — Молодий вчений — № 12 (15). — 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-finansirovaniya-proektov-po-scheme-kraudfandring>
12. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=29c94bc5-77f2-44af-bbf4-5f13e382a3b2&title=ProektPostanoviKabinetuMinistrivUkrainiproZatverdzhenniaStrategiiRozvitkuMalogoISerednogoPidprimnitstvaVUkrainiNaPeriodDo2020-Roku>
13. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2012—2014 років: доповідь [Електронний ресурс]. — К.: Інформ.-вид. центр Держстату України, 2015. — Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm
14. European Innovation Scoreboard 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/>
15. Про інноваційну діяльність: Закон України від 2002 р. [Електронний ресурс]. — Відомості Верховної України. — 2002. — № 36. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
16. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2015 році: доповідь [Електронний ресурс]. — Державна служба статистики України. — К.: Інформ.-вид. центр Держстату України, 2016. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm
17. Лебедева Л.В. Сучасна інноваційна політика держави в Україні: проблеми та перспективи реформування [Електронний ресурс]. — Л.В. Кисельова // Ефективна економіка. — 2014. — № 1. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2664>

References:

1. The Global Innovation Index (2015), "The Global Innovation Index 2015. Effective innovation policies for development", available at: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2015-report> (Accessed 8 Aug 2016).
2. Switzerland Innovation (2015), "Switzerland Innovation. The best place for Your innovation", available at: https://www.switzerland-innovation.com/sites/default/files/2016-06/Switzerland_Innovation_Imagebrochure_Doppelseiten_160302.pdf (Accessed 8 Aug 2016).
3. Rutschi, B. (2016), "How did Switzerland become the world's most innovative country", Credit Suisse, available at: <https://www.credit-suisse.com/us/en/articles/articles/news-and-expertise/2016/03/en/innovation-switzerland.html> (Accessed 10 Aug 2016).
4. SwissNexBrazil (2015), "Principles of Swiss innovation", available at: <http://www.swissnexbrazil.org/news/seven-principles-of-success-of-swiss-innovation/> (Accessed 10 Aug 2016).
5. Rhodes, C. (2015), "Business Statistics. Briefing paper", available at: www.parliament.uk/briefing-papers/sn06152.pdf (Accessed 10 Aug 2016).
6. Department for Business Innovation & Skills (2016), "About Us. What We Do", available at: <https://www.gov.uk/government/organisations/departments-for-business-innovation-skills/about> (Accessed 15 Aug 2016).
7. Chernomorova, T.V. (2013), "UK: Innovative policies and measures for its implementation", Actual problems of Europe, vol. 1, available at: http://inion.ru/files/File/APE_2013_1_Chernomorova.pdf (Accessed 20 Aug 2016).
8. Entrepreneur Hand Book (2013), "Small Business Grants in the UK", available at: <http://entrepreneurhandbook.co.uk/grants-loans/> (Accessed 18 Aug 2016).
9. European Commission (2015), "Small Business Act SBA Fact Sheet. Sweden", available at: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16344> (Accessed 16 Aug 2016).
10. VINNOVA (2016), "About VINNOVA", available at: <http://www.vinnova.se/en/About-Vinnova/> (Accessed 15 Aug 2016).
11. Polishchuk, V.G. and Prokop, V.I. (2014), "Foreign experience of project financing scheme crowdfunding", Molodiy vcheniy, vol. 12 (15), available at: <http://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-finansirovaniya-proektov-po-scheme-kraudfandring> (Accessed 14 Aug 2016).
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), "The strategy of small and medium business in Ukraine in 2020" available at: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=29c94bc5-77f2-44af-bbf4-5f13e382a3b2&title=ProektPostanoviKabinetuMinistrivUkrainiproZatverdzhenniaStrategiiRozvitkuMalogoISerednogoPidprimnitstvaVUkrainiNaPeriodDo2020-Roku> (Accessed 19 Aug 2016).
13. State Statistics Service of Ukraine (2015), "Obstezhennia innovatsiynoyi diyal'nosti v ekonomitsi Ukrainy za period 2012—2014 rokiv" [A survey of innovation in the economy of Ukraine for the period 2012-2014 years] available at: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm (Accessed 18 Aug 2016).
14. European Commission (2016), "European Innovation Scoreboard 2016" available at: <http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/> (Accessed 16 Aug 2016).
15. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002) The Law of Ukraine "On innovation" available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Accessed 15 Aug 2016).
16. State Statistics Service of Ukraine (2016), "Innovatsiyna diyal'nosti promyslovykh pidpryyemstv u 2015 rotsi" [Innovation activity of industrial enterprises in 2015] available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm (Accessed 15 Aug 2016).
17. Lebedeva, L.V. (2014), "Modern innovation policy in Ukraine: problems and prospects for reform", Efektyvna ekonomika, vol. 1 [Online] available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2664> (Accessed 16 Aug 2016).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2016 р.